

**ФОЛЬКЕР
КУЧЕР**

НІМА СМЕРТЬ

Харків
«ФОЛІО»
2020

Промінь світла танцює в темряві ще неспокійніше, ніж зазвичай — так йому здається. Аж ось мерехтіння вщухає й виникає образ.

Світло окреслює на білому полотні тендітні обриси обличчя. Її обличчя.

Її очі розплющуються.

І дивляться на нього.

Навічно вирізьблена зі світла, на всі часи збережена від забуття. Будь-якої миті і так часто, як забажає, він може спроектувати її в цю темну кімнату, у це темне життя.

У своє життя, у жалюгідній темряві якого є тільки один промінчик світла: неспокійний потік від кінопроектора на полотні екрану.

Він бачить, як вона широко розплющує очі. Він бачить, і він знає. Він точно знає, що вона відчуває. Щось таке їй чуже і таке йому знайоме. Він почувається надзвичайно близьким до неї. Майже як в ту мить, яка увічнилась на целулоїдній плівці.

Вона *дивиться* на нього і розуміє, чи вважає, що зрозуміла.

Вона хапається руками за горло, наче боячись захлинутися.

Вона не відчуває сильного болю, просто помічає, що щось не так.

Їй чогось бракує.

Голосу.

Зараз вона збагне, що його більше немає.

Того нестерпного їй неналежного фальшивого голосу. Він звільнив її від того голосу, що раптом був поймав її, як чужа зловісна сила.

Вона намагається щось сказати.

В її очах більше здивування, ніж жаху, вона нічого не розуміє.

Вона не розуміє, що він її кохає, що він так вчинив тільки з любові до неї, до її справжньої янгольської природи.

Зрештою, річ не в її розумінні.

Вона розтуляє уста — все, як раніше. Нарешті він знову чує. Він знову чує її голос! Її справжній голос, вічний, який ніхто не може забрати, який стоїть поза часом і не має нічого спільного з брудом і вульгарністю сьогодення.

Її голос, який зачарував, коли він почув його вперше. Її голос, що промовляв до нього — тільки до нього самого, попри масу тих усіх, що сиділи поруч і довкола.

Нестерпно, як вона дивиться на нього. Вона зазирнула через край, вона побачила все, і ось зараз вона вже втратить рівновагу.

Мить, коли вона опускається додолу.

Її погляд, що вмить зробився таким незнайомим.

Передчуття смерті в її очах.

Усвідомлення смерті.

Упевненість — вона зараз помре.

Безповоротність.

Смерть.

У її очах.

І це прийшло.

2

Чоловік у смокінгу спокійно всміхнувся жінці у зеленій шовковій сукні. Одну руку він встромив у кишеню, у другій тримав келишок з коньяком. Він ледве встиг кліпнути очима, як вона зупинилася у лічених сантиметрах перед ним.

Зелений шовк тремтів від її збудженого дихання.

— Я правильно почула? — прошипіла жінка.

Він відсьорбнув з келишка.

— Дивлячись на ці чарівні вушка, я ледве можу уявити, що вони недочувають!

Його сміх так само, як широка посмішка, показував, що чоловік відверто кпинить із неї.

— Ви справді вважаєте, що можете так мене третирувати?!

Її гнів явно тішив його: що більше вона розпалювалася, то нахабнішою робилась його посмішка. Він зробив паузу, ніби серйозно обмірковуючи відповідь.

— Насправді, так, — поважно кивнув він. — Якщо не помиляюся, саме так ви дозволяєте ставитися до вас пану фон Кесслеру?

— Не думаю, що це має обходити вас, мій любий графе Торвальде!

Він ехидно спостерігав, як вона зупинилась, уперши руки в боки. За вікном сягнула блискавка.

— Це не відповідь, — зауважив він, дивлячись у келишок.

— А це вам буде за відповідь?

Вона змахнула рукою, навіть перш ніж закінчити. Він заплющив очі в очікуванні дзвінкого ляпаса. Але ляпас не пролунав. Гучний вигук, долинувши, здавалося, з потойбіччя, враз змусив їх заціпеніти.

— Знято!

На частку секунди обоє закам'яніли на місці, непорушні, як постаті на світлині. Потім вона опустила руку, він розплющив очі, і обоє одночасно повернули голови і подивилися в один бік, у темряву — туди, де паркет, на якому вони стояли, переходив у брудну цементну долівку. Долаючи межу світла і темряви, її погляд розрізняв постать чоловіка у складаному кріслі, який зупинив усе одним владним словом. Тепер, підвівшись, він повісив навушники на бильце крісла і ступив у світло — жилавий чолов'яга: вузол краватки ослаблений, рукава сорочки закасані. Попри те, яким громом щойно розляглася команда, його голос зараз лунав оксамитово м'яко.

— Бетті, янголе мій, ти вимовила останні слова не в той бік, — звернувся він до неї, — повз мікрофон.

— Мікрофон, мікрофон! Джо, мені набридло це слухати! Це не має нічого спільного з кіно.

Вона скинула оком у бік звукорежисера, що морочився над апаратурою, і той збентежено почервонів.

— Кіно, — вела вона далі, — кіно це гра світла і тіней... Навряд чи я маю це пояснювати великому Йозефові Дреслеру!

Моє обличчя на целулоїді, Джо! Мій образ не промовляє через... мікрофони!

Вона вимовила останнє слово так, ніби йшлося що про нещодавно виявлений і особливо огидний вид комах.

Перш ніж відповісти, Дреслер глибоко зітхнув.

— Я знаю, Бетті, що раніше ти не потребувала голосу, — сказав він, — але це в минулому. Цим фільмом починається твоє майбутнє! І майбутнє має голос!

— Казна-що! Маса людей, які ще не втратили здоровий глузд, і далі знімають пристойне кіно без жодних мікрофонів. По-твоєму, що, великий Чаплін не тямить у своїй справі? Хто може заперечити, що звукові фільми — це данина моді, за якою всі намагаються встигнути, і про яку забудуть, щойно з'явиться щось новіше?

Дреслер вирячився на неї так, ніби це казала не вона, а хтось інший.

— Я можу, — ствердив він. — Будь-хто з нас. Ти, зокрема. Звукове кіно створене для тебе так само, як ти створена для звукового кіно. Звукові фільми зроблять тебе славетною. Все, що тобі треба — це пам'ятати, що маєш промовляти в правильному напрямі.

— «Пам'ятати»? Коли я граю роль, я маю жити нею!

— Згода. То живи своєю роллю. Але говори в напрямку Віктора, і не змахуй рукою, доки не закінчиш репліку.

Бетті кивнула.

— І не бий із такою силою, як на репетиціях. Тобі треба тільки торкнутися його. Передбачається, що буде чути не ляпас, а тільки грім.

Усі розреготалися, включаючи Бетті. Напруження враз минуло, і атмосфера знову зробилася дружньою. Так умів тільки Джо Дреслер. І Бетті любила його за це.

— Всі по місцях. Знімаємо сцену від початку!

Режисер повернувся до свого крісла і знову надів навушники. Бетті стала в дверях, а Віктор залишився біля каміна і відтворив потрібний вираз обличчя і поставу. За лаштунками тривали гамірні приготування, але Бетті зосередилась на ролі. Вона працівниця готелю, і зараз намагається дати раду наслідкам того, що, була, зображала на дочку мільйонера заради свого шефа. Вона обурюється інсинуаціями, які висуває цей шахрай. Шахрай,

якого вона таки має поцілувати в кінці сцени і який, зрештою, виявляється геть не таким зарозумілим хитруном, а втіленням скромності.

Звук і камера знову ожили, у студії запала тиша, як у церкві перед благословенням.

Клацання хлопавки розітнуло тишу.

— «Буря кохання», сцена п'ятдесят три, дубль два!

— I-i-i... Мотор! — скомандував Дреслер.

Віктор вимовив свою репліку, і Бетті занурилася в кіноакторський екстаз. Вона, як завжди, точно знала, де камера, але діяла так, ніби не усвідомлювала, що скляне око фіксує кожен її рух.

Вона рушила до каміна і знов напосілася на Віктора. У того над головою висів масивний мікрофон, який вона ігнорувала так само, як ігнорувала камеру. Вона просто мала промовляти до Віктора, і це справді було так просто, як запевняв Джо. Вона знала: грає блискуче. Якщо тільки Віктор не переплутає свої репліки (ймовірність чого завжди лишалася високою), сцена в них у жмені. Бетті зауважила, що блискавка за вікном спалахнула в потрібну мить. Сцена досконало розгорталася за її власним ритмом; відраховуючи подумки, Бетті вчасно вимовила останні слова сцени:

— А це вам буде за відповідь?

Зараз!...

Дати йому ляпаса.

Вона відчула, як її долоня обпекла його щоку. Таки заміцно приклалася! Що ж, Віктор виживе. Це тільки додасть їхній сцені більшого реалізму.

Аж тепер вона зрозуміла: щось не так.

Не було грому.

Натомість високий, металевий звук, легенький дзвін. Напевне, якась невелика металева деталька впала позаду неї на підлогу.

Вона заплющила очі. Ні, тільки не це!

Не якась дурна технічна зачіпка! Не тоді, коли вона так добре зіграла!

— Холера, — вилаявся Дреслер. — Знято!

Хоча очі її були заплющені, вона помітила зміну освітлення. Потім наче велетенський молоток вдарив її по плечу, по руці, по шії з несамовитою силою, а коли Бетті знову розплющила очі, то

ЗМІСТ

П'ятниця. 28 лютого 1930 року	3
Субота. 1 березня 1930 року	59
Неділя. 2 березня 1930 року	105
Понеділок. 3 березня 1930 року	145
Вівторок. 4 березня 1930 року	183
Середа. 5 березня 1930 року	223
Четвер. 6 березня 1930 року	257
П'ятниця. 7 березня 1930 року	295
Субота. 8 березня 1930 року	323
Неділя. 9 березня 1930 року	357
Понеділок. 10 березня 1930 року	385
Вівторок. 11 березня 1930 року	423
Середа. 12 березня 1930 року	453
Четвер. 13 березня 1930 року	503
П'ятниця. 14 березня 1930 року	519